

Tavoitteet:

- Pohtia globaaleja tasa-arvokysymyksiä ja syy-seuraussuhteita
- Tutustua esimerkkien kautta elämään Malawissa ja Suomessa
- Kyseenalaistaa stereotyyppioita kehitysmaista

Kesto: 20 min

Ryhmäkoko: Yksilötehtävä.

Tarvikkeet: Roolilaput (liitteenä). Kopioi liite ja leikkaa roolit irti. Jokainen oppilas saa yhden roolin.

Tehtävän kulku:

Pulpetit ja pöydät siirretään syrjään, jotta keskelle lattiaa jää paljon tilaa. Kerro, että tässä harjoituksessa on tarkoitus eläytyä toisen ihmisen asemaan. Jokainen saa roolin, mutta näytellä ei tarvitse. Roolia ei saa paljastaa muille!

Jaa jokaiselle oppilaalle lappu, johon on kirjoitettu rooli. Rooleja on 25 erilaista. Voit myös jakaa jokaista roolia kaksi kappaletta tai enemmän, jolloin useampi henkilö tietämättään eläytyy samaan rooliin. On kiinnostavaa nähdä, päätyvätkö he samalle viivalle vai eroaako tulkinta roolihenkilön tilanteesta. Purkukeskustelussa voitte pohtia, miten eri tavoin yksilöt tulkitsevat kysymyksiä, tilanteita ja elämää.

Pyydä oppilaita sulkemaan silmät ja eläytymään rooliin. Kysy eläytymisen helpottamiseksi kysymyksiä, joihin oppilaat vastaavat hiljaa mielessään roolihenkilön näkökulmasta. On tärkeää, että kaikki miettivät vastauksia rauhassa hiljaisuudessa. Korosta, ettei haittaa, vaikkei tiedä tarkkaan, miten roolihenkilö vastaisi – tarkoitus on käyttää mielikuvitusta. Anna oppilaille aikaa pohtia kysymyksiä pitämällä taukoa kysymysten välillä.

- Minkälainen lapsuutesi oli? Millaisessa talossa asuit? Mitä työtä vanhempasi tekivät?
- Minkälaista jokapäiväinen elämäsi on nyt? Mitä teet aamuisin, kun olet herännyt? Entä päivän mittaan? Mitä teet illalla ennen nukkumaan menoa?
- Missä asut? Missä tapaat ihmisiä?
- Onko sinulla omaa rahaa? Mihin sitä käytät?
- Mitä teet vapaa-ajalla? Onko sinulla ylipäättään vapaa-aikaa? Entä lomilla?
- Mikä saa sinut innostumaan? Mitä pelkää? Mitä odotat tulevaisuudelta?

Pyydä sitten oppilaita asettumaan riviin luokan perälle. Kerro, että luet seuraavaksi 18 väittämää. Jos väittämä pitää paikkansa oppilaan roolihenkilön kohdalla, hän ottaa pienen askeleen eteenpäin. Jos väittämä ei pidä paikkaansa, hän jää paikalleen. Kyseessä ei ole kisa, väittämistä ei keskustella vielä tässä vaiheessa ja väittämiin vastataan roolihenkilön näkökulmasta, ei omasta. Lue väittämät yksi kerrallaan ja anna oppilaille aikaa päättää, liikkuvatko he vai eivät.

Väittämät:

1. Saat tarpeeksi ravitsevaa ja monipuolista ruokaa.
2. Tunnet olosi turvalliseksi siellä, missä asut.
3. Olet käynyt koulua.
4. Kun sairastut, sinulla on mahdollisuus mennä lääkäriin.

5. Voit käyttää Internetiä.
6. Osaat lukea sujuvasti.
7. Jos sinua kohdellaan epäoikeudenmukaisesti, tiedät, kenen puoleen kääntyä.
8. Olet onnellinen.
9. Voit luottaa poliisiin.
10. Suhtaudut tulevaisuuteen positiivisesti.
11. Et pelkää, että sinua huijataan työpaikalla palkan tai työaikojen suhteen.
12. Saat tehdä vapaa-ajallasi, mitä haluat.
13. Sinua kuunnellaan ja mielipidettäsi arvostetaan.
14. Tunnet, että sinusta välitetään.
15. Käyt ulkomailla lomamatkoilla.
16. Saat (isona) äänestää vapaissa vaaleissa.
17. Sinulla on oma kännykkä.
18. Sinulla on mahdollisuus päästä opiskelemaan yliopistoon.

Pyydä lopuksi oppilaita jäämään paikoilleen. Osa on luultavasti edennyt lähes joka väittämän kohdalla, osa on jäänyt lähtöviivan tuntumaan. Kysele oppilailta yksitellen, keitä he ovat. On tärkeää, että jokainen pääsee kertomaan roolinsa. Voit vielä lopuksi pyytää ensin niitä viittaamaan, jotka asuvat Suomessa, ja sitten niitä, jotka asuvat Malawissa. Pyydä myös niitä viittaamaan, jotka olivat suomalaisia, sitten malawilaisia ja lopuksi muita kuin suomalaisia tai malawilaisia. Pyydä lopuksi oppilaita siirtymään pois roolista. Sen merkiksi voi esimerkiksi ravistella käsiä ja jalkoja tai hengittää oikein syvään.

Harjoituksen jälkeen keskustellaan piirissä istuen esimerkiksi seuraavista asioista:

- Miltä eteenpäin astuminen tai paikalleen jääminen tuntui?
- Pystyittekö arvaamaan toistenne rooleja?
- Miten rooliin meneminen onnistui?
- Oliko Suomessa tai Malawissa asuvien kohdalla eroja? Entä sen mukaan, minkä maalaisia roolihahmot olivat? Mistä arvelette sen johtuvan?
- Mitä harjoitus kertoo maailmasta? Mitä se kertoo asenteistamme?
- Mitä pitäisi tehdä, jotta ihmiset olisivat keskenään tasa-arvoisemmassa asemassa?

Jos kärkeen kiilasi myös malawilaisia, kysy, yllättikö se ja mistä se johtuu. On tärkeää huomata, että niin Malawissa kuin Suomessa on eriarvoisuutta ja että myös Malawissa on rikkaita ja keskiluokkaa, ja Suomessa köyhyyttä ja epäoikeudenmukaisuutta. On tärkeää pohtia, mistä ongelmat johtuvat ja mitkä ovat nuorten kohtaamien haasteiden tai onnistumisten mahdollisia syy-seuraussuhteita. Mitkä yhteiskuntaan, kulttuuriin, perhetaustaan, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, taloudelliseen asemaan, ympäristöön jne., liittyvät tekijät voivat vaikuttavat nuorten mahdollisuuksiin?

Roolit:

- Olet 13-vuotias poika ja asut Salimassa, Malawissa. Käyt julkista koulua ja pelaat vapaa-ajallasi verkkopalloa kavereittesi kanssa.
- Olet 16-vuotias malawilainen tyttö ja opiskelet tyttöjen sisäoppilaitoksessa. Lempiaiaineitasi ovat matematiikka ja historia. Haluat valmistua isona poliisiksi.
- Olet 15-vuotias tyttö maanviljelijäperheestä Malawista. Et ole käynyt kouluja, kuten eivät muutkaan perheesi jäsenistä. Päiväsi kuluvat maataloustöitä tehden ja pikkusisaruksiasi hoitaen.

- Olet 12-vuotias tyttö ja asut hyvällä, vauraalla alueella Malawissa. Isäsi ei töidensä takia ole paljoa kotona, mutta hän hemmottelee sinua aina silloin tällöin ostamalla sinulle lahjoja.
- Olet kuuluisa 19-vuotias malawilainen huippu-urheilija. Matkustelet jatkuvasti ympäri maailmaa ja seurustelet eurooppalaisen muusikon kanssa.
- Olet 14-vuotias malawilainen poika ja elät perheesi kanssa pienessä kylässä Malawijärven rannalla. Isäsi on kalastaja ja perheesi elanto on kiinni kalansaannista. Joudut usein jäämään pois koulusta lähteäksesi auttamaan isääsi kalastuksessa.
- Olet 16-vuotias tyttö Malawista ja opiskelet lukiossa. Vanhempasi ovat ylpeitä koulunkäynnistäsi, mutta perheesi on köyhä ja pelkää, että joudut jättämään opintosi kesken mennäksesi töihin.
- Olet 15-vuotias poika Malawista. Isäsi vammautui auto-onnettomuudessa, eikä ole sen jälkeen löytänyt töitä. Äitisi tienaa hieman rahaa myymällä vihanneksia markkinoilla. Keskeytit koulunkäynnin auttaaksesi äitiäsi perheen elättämisessä.
- Olet 17-vuotias tyttö Malawista. Sinut naitettiin 14-vuotiaana itseäsi vanhemmalle miehelle, ja sinulla on kaksi lasta. Keskeytit koulunkäynnin alkaessasi odottaa esikoistasi.
- Olet 17-vuotias Malawin Nankumbassa toimivan nuorten ryhmän vapaaehtoinen vertaiskouluttaja. Yhdessä muiden ryhmän nuorten kanssa lisäätte kylän nuorten ja aikuisten tietoa koulutuksen merkityksestä ja nuorten elämästä koskettavista haasteista. Haaveilet isona opettajan urasta.
- Olet 10-vuotias liikuntaesteinen poika Malawin pikkukaupungista. Et ole koskaan päässyt kouluun, sillä kotikaupunkisi ainoa koulu sijaitsee pitkän kävelymatkan päässä, eikä liikkuminen sinne ole pikien etäisyyksien ja huonojen teiden vuoksi sinulle mahdollista.
- Olet 16-vuotias malawilainen poika Blantyre'n kaupungista. Tyttöystäväsi tuli vuosi sitten yllättäen raskaaksi ja jouduit jäämään pois koulusta elättääksesi uuden perheesi.
- Olet Venäjän Suomen-suurlähettilään tytär. Olet 15-vuotias ja käyt kansainvälistä koulua Helsingissä.
- Olet 17-vuotias paperiton maahanmuuttaja Tunisiasta. Piileskelet poliisia, koska sinulla ei ole oleskelulupaa. Lähdit kotimaastasi kaksi vuotta sitten, koska siellä ei ollut työtä ja perheesi tarvitsee kipeästi rahaa.
- Olet suomalainen 16-vuotias tyttö. Asut alkoholisoituneen isäsi ja nelivuotiaan veljesi kanssa. Koska isäsi juopottelee usein, sinun täytyy tehdä kotityöt ja hoitaa pikkuveljeäsi. Et juuri ehdi tehdä läksyjä tai olla kavereiden kanssa koulun jälkeen.
- Olet suomalainen 20-vuotias seksuaalivähemmistöön kuuluva nainen. Perheesi ei ole hyväksynyt seksuaalista suuntautumistasi. Opiskelet toista vuotta yliopistolla ja haaveilet tutkijan urasta.
- Olet 14-vuotias pakolainen Somaliasta. Muutit Suomeen perheesi kanssa viisi vuotta sitten, puhut sujuvaa suomea ja käyt tavallista suomalaista peruskoulua. Haluat isona arkkitehdiksi.
- Olet 17-vuotias suomalainen tyttö, ja lempiaineitasi koulussa ovat maantieto ja äidinkieli. Tienaat taskurahaa jakamalla lehtiä pari kertaa viikossa.
- Olet asunnon suomalainen 18-vuotias tyttö. Olet majoittanut kavereittesi nurkissa siitä asti, kun jouduit muuttamaan pois sukulaistesi luota. Epäsäännölliset palkkatulot ja asuntojen korkeat vuokrahinnat hankaloittavat oman asunnon löytämistä. Haaveilet voivasi muuttaa jonakin päivänä omaan asuntoon.
- Olet sateenkaariperheen 8-vuotias tytär. Elät pikkuveljesi ja äitisi kanssa pienellä paikkakunnalla lähellä Oulua. Leikit mielelläsi pihapiirin muiden lasten kanssa ja olet aloittanut innoissasi partioharrastuksen.
- Olet 9-vuotias poika, ja sinut on adoptoitu Malawista Suomeen. Et muista kotimaastasi mitään. Tunnet itsesi suomalaiseksi, mutta toivot pääseväsi joskus käymään kotikaupungissasi Nankumbassa.

- Olet suomalainen 15-vuotias tyttö. Perheeseesi kuuluu tarjoilijana työskentelevä äiti, kaksi isoveljeä ja persialaiskissa. Sinulla on downin syndrooma. Käyt yläastetta erityiskoulussa ja harrastat tanssia ja pianonsoittoa.
- Olet 14-vuotias malawilainen poika. Vanhempasi kuolivat AIDS:iin ollessasi pieni ja olet siitä asti elänyt sukulaisperheesi luona. Jouduit jättämään kolmannen luokan jälkeen koulun kesken, koska kaikkia lapsia ei ole varaa kouluttaa ja perheen omat lapset ovat etusijalla.
- Olet 18-vuotias malawilainen nuori mies. Suoritit lukion erinomaisin arvosanoin, muttet löytänyt töitä kotikylästäsi ja jouduit lähtemään työnhakuun maan pääkaupunkiin Lilongween. Työskentelet nyt autonkuljettajana ja lähetät joka kuukausi suurimman osan palkastasi perheellesi.
- Olet 18-vuotias malawilainen nuori nainen ja muutit kotikylästäsi opiskelemaan yliopistokaupunkiin Zombaan. Olet päässyt opiskelemaan yliopistoon yhtenä harvoista naisista. Valmistut muutaman vuoden kuluttua lääkäriksi.